

L e n k a D z a d í k o v á

Megjelent a szlovák bábszínház és bábjátászás történetét bemutató kötet

Talán ugyanúgy, mint máshol, a bábszínház a többi színházi műfajhoz képest Szlovákiában is szerényebb helyet foglal el, és gyakran alaptalanul kerül ki a színházi közönség látószögéből. Nem is gyakori, hogy vaskos kötetek jelenjenek meg róla. A pozsonyi Színházi Intézet most mégis egy 850 oldalas, többszerzős kiadvánnyal jelentkezett A szlovák bábszínház dramaturgiájának története címmel. Különleges könyvről van szó, amely kizárólag a bábszínház szövegeivel – bábjátékokkal, dramatizálásokkal, szövegkönyvekkel foglalkozik. Szlovákiában eddig nem történt meg e területnek a komplex feltérképezése, csupán részelemzések láttak napvilágot a különböző folyóiratokban és konferenciakötetekben. A többszerzős, Vladimír Predmerský szerkesztésében megjelent könyv a bábszínházak részére készült dramatikus szövegeket vizsgálja a 19. századtól egészen 2016-ig. A jeles szlovák színháztörténésszel a könyvről beszélgettünk, s arról a kihívásokkal teli útról és munkáról, amíg a kötet az olvasókhöz eljutott.

– Hogyan született meg e kötet összeállításának gondolata?

– Vladimír Štefko, szlovák teatrológus 2011-ben a Színházi Intézetben több szerzővel karöltve megjelentette A 20. századi szlovák dráma története című kötetet, amely a drámaírók munkásságára fókuszált. Bár voltak olyan visszhangok, hogy kezdeményezzem hasonló publikáció megjelentetését a bábjátékokról, kétségeim voltak, és nem éreztem az egyes tanulmányok szerzőinek támogatását. Amikor egy évvel később a Színházi Intézet igazgatónöje, Vladislava Fekete megkeresett ezzel az ajánlattal, mégis elfogadtam ötletét. Gyorsan kiderült, hogy korábbi kétségeim nem voltak alaptalanok. A szlovák bábszínház dramaturgiájának története a 19. századtól a jelenkorig tartó időszakot tárgyalja 5 fő téma, történeti időszak köré csoportosítva. Az első fejezet az 1945-ös évvel zárul és a vándorbábosok játékaival kívül az épp születendőben lévő amatőr bábcsoportok játékaikat mutatja be. A második fejezet az 1945–1970 közötti éveket öleli fel, amikor az 50-es években több professzionális

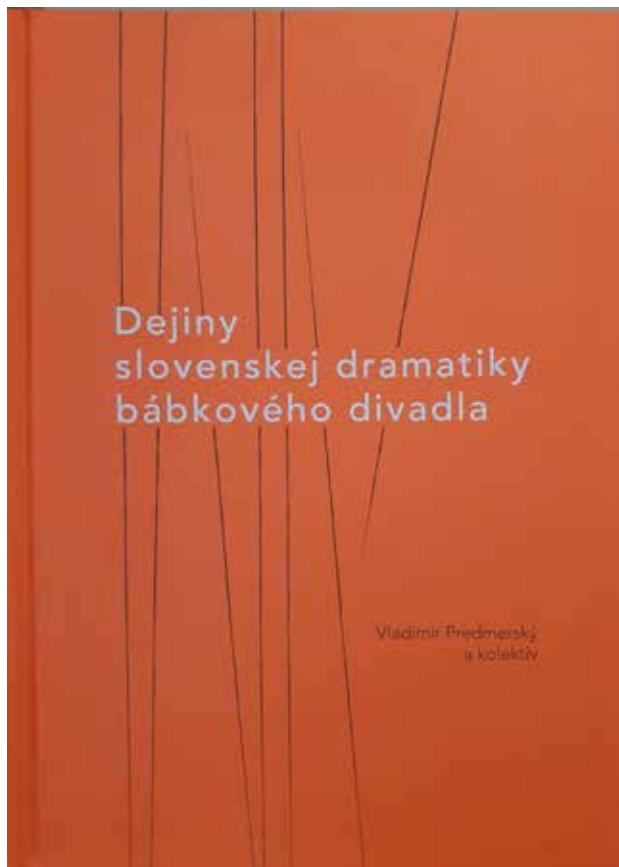
bábszínházat alapítottak Szlovákiában és a szlovákiai szerzők munkáira összpontosították a figyelmet. A harmadik, 1971–1989 közötti éveket feltáró fejezet a választott témákat feldolgozó egyedi szerzői munkákat emeli ki. A negyedik fejezet (1989–2000) a színpadra állítási folyamatban megnyilvánuló szerzőiséget tárgyalja. Ebben az irányban folytatódott a bábjátékok alkotása egészen napjainkig, különös hangsúllyal a választott témák aktualitására. A 2000 utáni időszakokkal foglalkozó fejezetben kapott helyet a független, magánbábszínházak munkásságának leírása. Ezeken a történeti fejezeteken kívül az egyes szerzőket bemutató írások is helyet kaptak a kötetben. Ezekkel együtt 24 tanulmány szerepel a könyvben. 2012-ben több szerzőt is megszólítottam, hogy vegyenek részt ebben a munkában. Több év telt el, mire a szerzői kollektíva állandósult. Amíg egyesek már csaknem végeztek a tanulmányukkal, bizonyos témákra még keresem kellett a megfelelő szakembert, mert az eredetileg felkért szerzők a tanulmányt különböző okok miatt végül nem írták meg.

– Ki alkotja a szerzői csapatot? Köthető a könyv egy konkrét kutatói vagy akadémiai munkahelyhez?

– A szlovák bábos színháztudományának nincs önálló kutatói vagy akadémiai bázisa. Vannak viszont képzett szakemberei, akik Pozsonyban, a VŠMU Bábszínházi Tanszékén, illetve a Színháztudományi Intézetben dolgoznak vagy dolgoztak. A szerzők a különböző főiskolákról és kulturális intézményekből kerültek ki.

– A könyv 850 oldalas és több évig készült. Mi a legnehezebb egy ilyen publikáció elkészítésében?

– Nem mondom újat azzal a megállapítással, hogy a legnehezebb az alkotói gárda összeállítása volt, és rábírní őket az előzőleg egyeztetett határidők betartására. Minden egyes tanulmány átment a kezem között, megjegyzéseimmel láttam el, ezekben tükröződik hatvannégy évnyi szakmai és publikációs tapasztalatom, amelyet megelőzött még egy amatőr bábszínházasi időszak is. A tanulmányok szerzőivel folytatott beszélgetéseim során többször le kellett ellenőriznem, hogy nem tévedek-e

Vladimír Predmerský teatrológus, rendező

én vagy nem tévednek-e ők. Ragaszkodtam a történeti dokumentumokhoz, de figyelembe vettem a szerzők sajátos szempontjait is a vizsgált időszakkal vagy személlyel kapcsolatban.

– Magyar olvasók is találnak számukra érdekes információt ebben a könyvben?

– A magyar történészek számára talán érdekes információ lesz, hogy egy 1896-ból való Philológiai Közlöny c. magyar folyóiratban találtunk egy részletet a Doktor Faust című cseh-szlovák bábjátékból, melynek szerzője bizonyos Dubský, egy morvai vándorbábos család tagja. Meg kell jegyeznem, hogy a legrégebbi vándorbábos család bábosának, Ján Stražannak (1856–1939) a bábjátékai nem maradtak fenn. Fennmaradtak viszont az őket követő Anderlov család szöveggönyvei. A szlovák vándorbábosok repertoárját viszonylag részletesen feldolgoztuk. A mai napig sok minden kiolvasható belőle.

– Mi az aktuális helyzet a szlovák bábjátszással?

– 1919-től rendszeresen jelentek meg szlovák bábjátékos kiadványok, s bár a háború miatt megszakadt ez a folyamat, de 1945-ben újraindult. Napjainkban a bábjátékok rendszeres publikációjáról nem beszélhetünk. A bábszínházi szerzők a hivatásos bábszínházak és a független csoportok munkáiból is merítenek. Az első esetben a kezdeményezők a dramaturgok, akik általában külsős rendezőkkel dolgoznak együtt, a másik esetben a magánkezdeményezések a saját alkotói folyamatokra támaszkodnak. Míg a múltban a klasszikus mesék dramatizálásakor megtartották az eredeti fabulát és a jó győzelmét a rossz felett, addig a mai szerzők még ezeknél a hagyományos témáknál is az új mondanivalót keresik. Több olyan szöveggönyv is született, amelyekben a szerzők nem féltek a bábszínház eszközeivel feldolgozni napjaink vagy a közelmúlt fajsúlyos kérdéseit, ilyen módon nem csupán a gyermek, de a fiatal és a felnőtt közönséget is megszólítva. Kísérletező csoportok olyan neves vezetőkkel az élükön, mint Ivan Martinka, Andrej Kalinka, Katarína Aulitsová, Gejza Dezorz, Mária Danadová, Monika Kováčová, Šimon Spišák és sokan mások megkerülhetetlenné váltak, miközben kölcsönösen átjárhatóvá válik az együttműködés a professzionális színházakkal. Ennek jó-tékony hatása jól látható az elmúlt időszak szerzőinek, alkotóinak munkájában.

Fordította: Pukkai Judit
Fotó: Ctibor Bachratý